

UIT HET NATUURHISTORISCH ARCHIEF (vervolg)

F. Kerckhof en E. Eneman.

Wieren Algae

Tijdens de excursie van 15.11.81 vonden we 1 ex. van het Iers Mos *Chondrus crispus* in situ op de W. golfbreker naast de havengeul te Blankenberge. Deze soort is algemeen in Frankrijk (Boulonnais) en Nederland (cfr. excursie naar Nieuwesluis) maar wordt bij ons bijna uitsluitend aangespoeld gevonden.

Na de storm van begin dec.81 spoelden langs de hele kust grote wiermassa's aan. Gedurende de ganse maand dec. tot in jan. waren vooral Blaaswier *Fucus vesiculosus*, Knotswier *Ascophyllum nodosum*, Riemwier *Himantalia elongata* en ook Hauwwier *Halidrys siliquosa* massaal tot algemeen te vinden. Sporadisch werd daartussen ook de Gezaagde zeeik *Fucus serratus* gevonden: op 20.12.81 te Oostende en op 1-3.01.82 te De Panne. Op deze laatste datum was ook nog Vingerwier *Laminaria digitata* algemeen. Suikerwier *Laminaria saccharina* werd in die periode gevonden te Oostende: 2 ex. op 20.12 en 1 ex. op 25.12.81.

In 1982 waren er in vergelijking met vorig jaar minder en ook niet zulke massale strandingen van wieren. Dit verklaart enigszins waarom vb Japans bessenwier *Sargassum muticum* niet zo veel waargenomen werd: op 12.06 tussen Raversijde en Mariakerke enkele takjes, 10.07 enkele verdroogde takjes in de vloedlijn te Raversijde en op 24.07 te Oostende enkele grote exx. Op deze beide laatste data samen met Knotswier, Blaaswier en Darmwier *Enteromorpha* sp., alle algemeen.

Blaaswier en Knotswier werden verder regelmatig gemeld. Vooral van de Westkust komen meldingen van de Gezaagde Zeeik, op 8-9.03 tussen Oostduinkerke en De Panne, op 23.01 en 15-16.04 te De Panne, telkens algemeen; van Vingerwier, 3 ex. op 23.01 te De Panne, 4 ex. op 8-9.03 tussen Oostduinkerke en De Panne, enkele op 23 en 26.03 te Nieuwpoort en enkele op 15-16.04 te De Panne; van Suikerwier, op 23.01 te De Panne, 3 ex. op 25.03 te Oostduinkerke en 4 ex. op 8-9.03 tussen Oostduinkerke en De Panne.

Een klein roodwier, *Cystoclonium rubrum* was algemeen begin juli te De Panne en werd ook gevonden op 10.07 te Raversijde. Een ander roodwier *Palmaria palmata* was eveneens algemeen te De Panne op 10 en 19.07.

Van het Veterwier *Chorda filum* 1 ex. op 22.07 te Raversijde. En in september spoelde wat Riemwier aan te Mariakerke, op 3.09 en te Oostende op 11.09.

Sponsen Porifera

Waarnemingen van de geweispons (Haliclona oculata): op 25.03 3 ex. te Oostduinkerke en op 30.03 1 ex. te Nieuwpoort; verder nog van het strand Halve Maan te Oostende: op 1.01, 2.05 en 13.06 telkens 1 ex.

De broodspons (Halichondria panicea) werd aangetroffen op 7.11.81 te Oostende Halve Maan in het net van een kruier.

Sporen van de boorspons (Cliona celata) werden gevonden op 8-9.03 tussen Oostduinkerke en De Panne.

Weekdieren Mollusca

Van deze groep heel wat waarnemingen, vooral dan op de streeplijsten. Het zou te ver voeren ze hier allemaal op te sommen. Daarom een keuze waarbij vooral levend gevonden materiaal en de speciale vondsten in aanmerking kwamen. Ook werd rekening gehouden met het feit dat sommige soorten die voor de Westkust algemeen kunnen zijn, minder algemeen voorkomen aan de Oostkust.

Vooraf echter nog een kleine opmerking. Het is interessant om bij tweekleppigen, als het dode exemplaren betreft te vermelden of het om losse kleppen dan wel om doubletten gaat. Dit onderscheid is namelijk lang niet altijd duidelijk op de formulieren en toch wel de moeite van het noteren waard. Een aantal soorten zijn nl. vrijwel steeds te vinden maar dan meestal als min of meer oude, losse kleppen.

Tweekleppigen Bivalvia

Tijdens de excursie op 15.11.81 werden te Blankenberge in aanspoelsel naast de havengeul talrijke jonge levende Amerikaanse boormossels (Petricola pholadiformis) gevonden. Eén halfgeknotte strand-schelp (Spisula subtruncata) had zich langs de laagwaterlijn ingegraven.

Na de storm van begin dec.81 spoelden tussen Blankenberge en Zeebrugge duizenden levende Amerikaanse boormossels aan. Ze lagen in een uitgestrekte aanspoelselbank. Daartussen bevonden zich ook nog kleppen van de pholade (Pholas dactylus) en van de ruwe boormossel (Zirfaea crispata) naast enkele levende nonnetjes (Macoma balthica) en veel mesheftdoubletten (Ensis sp.)

Waarschijnlijk als gevolg van de voorbije koudeperiode spoelden vanaf 31.01.82 en dit tot 6.03 volgende soorten algemeen tot massaal aan te Oostende Halve Maan: zaagje (Donax vittatus), tere en rechtsgestreepte platschelp (Tellina tenuis en T. fabula), nonnetje en witte dunschaal (Abra alba).

Op 20 en 21.02.82 was daarbij ook nog Mysella bidentata algemeen

in gruis te vinden, vooral dan in het vloedmerk. Deze soort werd ook nog aangetroffen in gruis te Oostende Opex op 15.04 en 21.06. Telkens werd ook nog 1 klep van een andere kleine tweekleppige, Montacuta ferruginosa gevonden.

De schilferige dekschelp (Anomia squamula) werd regelmatig gevonden, vastzittend op allerlei drijvende, meestal plastiek, voorwerpen. Dit was vooral het geval tijdens de eendemosselinvasies (waarover elders meer). In het bijzonder ook nog op 17.01 te Wenduine, op 23.01 te DePanne en op 15.06 tussen Bredene en Wenduine.

Erg merkwaardig waren de waarnemingen van de strandgaper (Mya arenaria). Op 17.01 werd tussen Blankenberge en Wenduine een doublet gevonden. Maar op 9.10 spoelden massaal levende, nog jonge individuen aan in enorme aanspoelselbanken van vooral levende zandkokerwormen (Lanice conchilega) tussen Middelkerke en Mariakerke. Dit is merkwaardig omdat deze soort i.t.t. tot de afgeknotte gaper (Mya truncata) normaal niet voorkomt op onze kust. Deze zomer kon er zich blijkbaar een populatie vestigen op sommige plaatsen voor onze kust. De eerste herfststormen waren dan vermoedelijk oorzaak van de massale stranding. De dieren waren zeker van deze zomer want ze vertoonden nog geen enkele groeilijn. De grootste mat zowat 40 mm. In dezelfde periode (o.a. op 24.10) spoelden gelijkaardige ind. aan op het strand van De Panne, echter niet zo talrijk. Het is bij mijn weten de eerste maal dat levende strandgapers zo talrijk gevonden worden. Misschien dat er nog wel vondsten zullen gebeuren. Let er eens op!

Samen met die strandgapers spoelden nog massaal levende Amerikaanse en witte boormossels (Barnea candida) aan, grote volwassen ind. Dit bewijst dat zich voor de kust nog veenbanken moeten bevinden. Jonge grote strandschelpen (Mactra corallina), enkele halfgeknotte strandschelpen en jonge tapijtschelpen (Venerupis pullastra) en massaal de witte dunschaal werden ook nog slachtoffers van deze eerste herfststormen. Vooral de meeuwen deden zich te goed aan deze rijk gedekte tafel, waarbij vooral de gapende witte boormossels als eerste slachtoffers vielen. De Amerikaanse boormossels, die hun schelp kunnen sluiten kwamen pas later aan bod.

De halfgeknotte strandschelp werd regelmatig gevonden op het strand van Halve Maan te Oostende, telkens slechts enkele levende (L) of lege doubletten (d): op 31.01 (1d), 6.02 (2d), 20-21.02 (2d, 1L), 12.04 (3L) en op 22.04 en 21.06 telkens 1d. Op 25.07 nog 1L en 1d, samen met talrijke levende ex. van het nonnetje.

Levende ex. van de grote strandschelp waren algemeen op 15-16.04 tussen De Panne en Bray-Dunes, evenals lege doubletten van de stevige strandschelp (Spisula solida). Toen waren ook levende zaagjes en witte dunschalen algemeen. Van de grote strandschelp werd nog melding

gemaakt van het strand van Halve Maan: op 20.12 (1L), 6.03 (1L) en op 6.02 en 4.04 telkens een vers doublet. De stevige strandschelp kwam ook nog algemeen te voorschijn uit de netten van een strandvisser op 21.11 te Koksijde Ster der Zee, vooral levende ex.

Opmerkelijk weinig waarnemingen van de afgeknotte gaper: een leeg doublet en sifo's op 22.03 te Nieuwpoort en een leeg doublet te Oostende Halve Maan. Deze laatste vondst is wel min of meer bijzonder want het is al enkele jaren dat eerste ondergetekende regelmatig dit stuk strand bezoekt en nog nooit eerder werden er levende of verse doubletten gevonden, wel losse kleppen en sifo's. Het moet wel lukken dat juist deze vondst daar door iemand anders werd gedaan!!

Enkele kleine doubletjes van de ruwe boormossel (Zirfaea crispata) werden aangetroffen in een stuk hout aangespoeld op 25.03 te Oostduinkerke. Het waren nog vrij verse exemplaren, echter zonder dier.

Tot slot nog losse kleppen, vermoedelijk fossiel, van volgende soorten:

Wijde mantel (Chlamys opercularis): telkens losse linkerkleppen te Oostende Halve Maan op 19.12.81 (3 stuks) en telkens 1 ex. op 20-21.02, 11.04 en 13.06. Ook 1 klep te Lombardsijde op 27.03.

Bonte mantel (Chlamys varia): telkens 1 klep op 1, 2, 3 en 23.01 te De Panne en 23.09 te Oostende Halve Maan; 2 kleppen tussen Zeebrugge en Blankenberge op 19.05.

Pholade (Pholas dactylus): 1 klep op 13.01 te Knokke-Heist.

Noorse hartschelp (Laevicardium crassum): 1 klep op 1, 2 en 3.01 te De Panne en op 11.04 te Oostende Halve Maan, waar op 14.03 2 kleppen.

Paardezadel (Anomia ehippium): telkens 1 klep op 26.03 te Nieuwpoort, op 29.03 te Oostende Halve Maan en daar opnieuw op 25.09.

Slakken Gastropoda

De stompe alikruik (Littorina obtusata) komt nog altijd voor in de havengeul van Blankenberge. Tijdens de excursie van 15.11.81 vonden we na lang zoeken enkele exemplaren tussen het blaaswier. Natuurlijk werden de diertjes met rust gelaten en zeker niet meegenomen!

Onderaan de dijk van Halve Maan te Oostende werd op 12.04 een levende purperslak (Thais lapillus) gevonden en een dag later, op de tweede golfbreker naast het Oosterstaketsel te Oostende nog 1 levend ind. naast een ex. met nog wel het dier in z'n schelp, echter zonder operculum. Te vermelden is verder nog de vondst van een levende telpelhoren (Natica catena) te Nieuwpoort op 24.03. Behalve nu en dan levende muiltjes (Crepidula fornicata), alleen van de Westkust, wer-

den geen andere levende gastropoden meer gemeld.

Volgen dan nu enkele min of meer speciale waarnemingen van lege, overwegend fossiele huisjes van de volgende soorten.

Schepje (Philine aperta): 1 ex. op 25.03 te Oostende Opex bovenop schelpengruis, op 21.05 en 21.06 uit gruis van Oostende Halve Maan.

Op de laatste datum en plaats ook 1 ex. Bittium reticulatum.

Schaalhoren (Patella vulgata): 1 ex. uit de vloedlijn te Oostende Opex op 25.03, te Oostende Halve Maan op 29.8 (vrij vers) en op 25.09 (afgesleten).

Wit wenteltrapje (Epitonium clathratulus): 1 ex. op 19.05 tussen Blankenberge en Zeebrugge.

Koffieboontje (Trivia sp.): 2 op 1-3.01 te De Panne, 1 op 21.02 te Oostende Halve Maan, 5 op 25.3 te Oostduinkerke, 1 op 19.5 tussen Blankenberge en Zeebrugge en 1 op 7.09 te Knokke (opgespoten).

Zotskap (Capulus hungaricus): 1 op 10.04 tussen De Panne-Bray-Dunes.

Tolhoorn (Calliostoma zizyphinum): 1 op 22.11.81 te Oostende Halve Maan, op 25.03 te Oostduinkerke en op 19.05 tussen Blankenberge en Zeebrugge.

Slanke noordhoren (Colus gracilis): vrij vers ex. op 4.04 te Oostende Halve Maan.

Trapegevel (Lora turricula): 1 ex. op 1-3.01 te De Panne.

Scheefhorentje (Lacuna vincta): idem.

Stekelhoren (Ocenebra erinaceus): 2 op 23.01 te De Panne en 1 op 25.03 te Oostduinkerke.

Sleutelgathoren (Diodora apertura): 1 op 25.03 te Oostduinkerke.

Eikapsels van de wulk waren vooral algemeen tot massaal in april en mei. Verscheidene waarnemingen van Oostende, Raversijde en De Panne. Op 21 en 28.04 werden uit de kapsels ook jonge wulkjes gehaald, te Oostende.

Stoottanden Scaphopoda

Twee waarnemingen van deze groep, waarschijnlijk van fossiele ex., op 6.03 tussen Raversijde en Middelkerke en op 8-9.03 tussen Oostduinkerke en De Panne. De soort werd niet gespecificeerd, maar dit is ook moeilijk.

Inktvissen Cephalopoda

Eieren van de zeekat (Sepia officinalis) werden gevonden op 20.07 te De Panne, nl. 18 kluwens van elk ongeveer 25 à 30 eieren. Ze werden ook gekruid op 28.08 te Oostende Thermen. Die waren reeds in ver gevorderde staat van ontwikkeling.

Twee verdroogde adulte ex. lagen in de vloedlijn tussen Vosseslag en Bredene op 16.05. Sepiaschilden werden regelmatig gemeld, echter

nooit talrijk. Algemeen waren ze op 12.06 tussen Raversijde en Oostende en in oktober, adulte en juveniele schilden, in de vloedlijn te Oostende en tussen Middelkerke en Oostende.

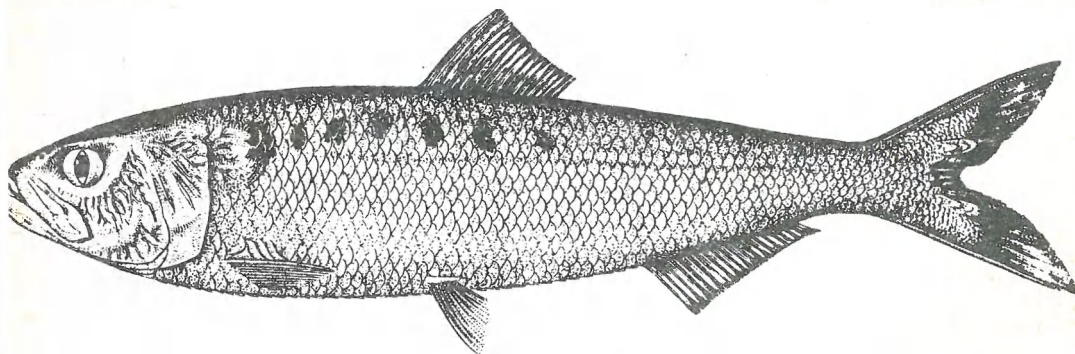
Zeventig ex. van de dwerginktvis (Sepiola atlantica) werden uit stelnetten gehaald op 29.03 te De Panne. Deze soort werd ook nog gekruid te Oostende Thermen.

Vissen Pisces

Twee ex. van de vijfdradige meun (Ciliata mustela) werden op 7.11.81 gekruid te Oostende Opex samen met een juv. ex. van de snotolf (Cyclopterus lumpus). Een dag later werd de vijfdradige meun nog samen met 2 slakdolven (Liparis liparis) gehaald uit de netten van een kruier te Raversijde.

Eveneens op 7.11.81 werd een fint (Alosa fallax) gevangen door een sportvisser vóór De Panne, samen met talrijke kabeljauwen (Gadus morhua). Op 29.11.81 werden 2 dode zeepalingen (Conger conger) aangespoeld gevonden, één in de vloedlijn te Mariakerke, de ander halverwege het strand te Raversijde. Een dunlipharder (Liza ramada) spoelde aan op 25.03 te Oostduinkerke en op dezelfde datum werd tussen Koksijde en Oostduinkerke een grote zeenaald (Syngnathus acus) gevonden.

Een dode hondshaai (Scyliorhinus canicula) lag te Nieuwpoort op 27.03 langs de laagwaterlijn. Toen leverden de netten van kruiers volgende soorten op: dikkopje (Pomatoschistus minutus), schol (Pleuronectes platessa), tong (Solea solea), driedoornige stekelbaars (Gasterosteus aculeatus), sprot (Clupea sprattus), jonge haring (Clupea harengus) en 1 koornaarvis (Atherina presbyter). Zeven ex. van deze laatste soort werden nog gehaald uit stelnetten te De Panne op 29.03. Daar zaten toen ook in: schar (Limanda limanda), pladijs, tarbot (Scophthalmus maximus), dikkopje, haring, een steenbolk (Trisopterus luscus) en 2 grauwe ponen (Eutrigla gurnardus). Op het natte strand

Fint (Alosa fallax)

was bovendien nog een fint aangespoeld en een snotolf.

Op 28.03 werd uit op het strand van Oostduinkerke als fuiken opgestelde garnaalkorren het volgende gezelschap gehaald: 1 horsmakreel (Trachurus trachurus), 1 paling (Anguilla anguilla), 4 wijting (Merlangus merlangus), 1 sprot en veel vijfdradige meun.

Op 22.04 werden 2 puitalen (Zoarcis viviparus) gekruid te Oostende Halve Maan, samen met 3 meuntjes, 2 driedoornige stekelbaarsjes, ongeveer 40 jonge tongen en 5 sprotjes. Een horsmakreel lag dood in de vloedlijn op 6.05 te Halve Maan.

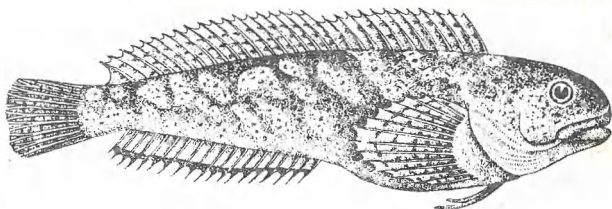
Te Wenduine spoelde op 8.06 een niet meer zo frisse geep (Belone belone) aan. De netten van kruiers leverden enkel het driedoornige stekelbaarsje (forma trachura, d.i. de zeevorm) op: een zestal ex. uit vier trekken.

In de netten van kruiers zaten op 1 en 2.06 te Oostende Thermen zeer veel juv. platvissen (o.a. tong van 5-20 cm) en een kleine zeenaald (Syngnathus rostellatus). Een kleine pieterman (Trachinus vipera) werd gekruid op 28.09 te De Panne.

Tot slot nog enkele waarnemingen van de slijmvis (Lipophrys pholis) gedaan door de heer Van den Heuvel te Wenduine. In plasjes tegenaan de laagwaterlijn op de golfbrekers aldaar vond hij op 23.07 en 1.08 op gb 7, 4 stuks van 2 cm, 2 per 2 in een plas. Op 24 juli vond hij ook 1 ex. op gb 4. Hij vermeldt dat de visjes min of meer honkvast zijn en ze steeds in dezelfde plasjes te vinden zijn waar ze zich met 2 of 3 samen schuil houden. Men kan ze dagelijks in dezelfde plas een 'bezoek' brengen. Verder nog eens 2 jonge exemplaren van zo'n 3 cm op 14.08, elk afzonderlijk in een plas op gb 2.

Zo, dat was het dan. Er werden naast de personen vermeld in de vorige afleveringen nu nog gegevens verwerkt van R. Laleman, G. Desmet en J. Van Gompel. Eikapsels van haaien en roggen worden in een gedetailleerd overzicht behandeld in het volgend nummer (zie ook oproep elders in dit nummer).

Er zijn reeds heel wat waarnemingen van dit jaar ingekomen zodat er genoeg is om in volgend nummer weer een aflevering, nu wat meer heet van de naald, te brengen. Dus wie nog wat liggen heeft van de

Slijmvis (Lipophrys pholis)

laatste maanden: opsturen naar onderstaande adressen, of afgeven in het aquarium van Oostende (t.a.v. E. Eneman). En wie iets niet kan determineren kan het ook altijd opsturen of afgeven aan één van ons.

Nog iets, we zijn bezig met het uitdokteren van nieuwe aangepaste streeplijsten, dus wie nog op of aanmerkingen heeft daaromtrent kan ze ook altijd bij ons kwijt. Maar laat het niet voorhanden zijn van streeplijsten geen bezwaar zijn om toch uw waarnemingen door te geven, wij zijn meesters in het ontcijferen van de meest onmogelijke handschriften! Want zoals u weet krijgt het archief pas zijn waarde door uw medewerking. En probeer zoveel mogelijk gegevens te noteren: dat maakt uw waarneming des te waardevoller. Overigens, niets belet u om eens een excursieverslagje te schrijven voor de Strandvlo.

Op vraag van een aantal personen wat ze moeten doen met stookolie-slachtoffers verwijzen we naar een berichtje in dit nummer. Overigens is het ook goed om te vermelden of er stookolie en/of andere rommel aangespoeld is. Een aantal waarnemers doen dit nu al en dit geeft wel een goed beeld van het strand in een bepaalde periode.

Frère Orbanstraat 309
8400 Oostende

St-Janstraat 58
8400 Oostende

AKTIVITEITENKALENDER

zaterdag 30 april 1983: Strand en golfbrekers bij de Halve Maan te Oostende. Deze excursie, onder leiding van F. Kerckhof, gebeurt in samenwerking met het Centrum voor Natuurbeschermings-educatie (CVN). Verzameld wordt er om 10 u aan de vuurtoren.

zondag 29 mei 1983: Een kustgemeente die nog niet eerder op ons programma stond, een première dus. Er zal gekruid worden en diegenen die dat niet boeiend genoeg vinden, kunnen op 'bezoek' gaan bij de slijmvisjes. De aandachtige lezer heeft het al geraden, verzamelen om 8.30 aan de oostkant van de zeedijk te Wenduine. Leiding G. Rappé of H. Van den Heuvel.